

Darja
Radović
Mahečić

Raznolikost u perspektivi

Prva konferencija Europske mreže
povjesničara arhitekture (EAHN),
Guimarães, Portugal, 17.–20. 6. 2010.

Potreba za umrežavanjem onih koji se bave europskom arhitektonskom povijesti, dugo je rasla ne samo među europskim istraživačima, već i u širem krugu znanstvenika povezanih s temama europske arhitekture. Ideja o konkretnoj “mreži” izronila je iz diskusija koje su se intenzivirale prije pet, šest godina. Na početku XXI. stoljeća europski povjesničari arhitekture došli su do zaključka da što god radili i ma koliko se na pojedinim skupovima sastajali i u časopisima objavljivali, ne mogu dostići sjevernoamerički Society of Architectural Historians (SAH) osnovan 1940. godine. Njihov časopis i godišnja konvencija, najinformativniji su i najstimulativniji za disciplinu povijesti arhitekture. Ideja da se osnuje srodno europsko društvo dogodila se upravo na njihovoj konferenciji 2004. u mjestu Providence (!). Ideja je potom prenesena u Institut national de l’histoire de l’art (INHA) u Parizu, gdje je 2005. na konferenciji “Changing Boundaries” odlučeno da se osnuje samostalna srodna europska organizacija. Tako je osnovan EAHN, neizgovorivi akronim, koji znači European Architectural History Network, čiji je cilj učiniti vidljivom i samosvjesnijom disciplinu povijesti arhitekture, skućenu između nacionalnih arhitektonskih škola, odsjeka za povijest umjetnosti, istraživačkih instituta i zavoda za zaštitu spomenika.

Zaslugom i diplomatskim sposobnostima šačice istraživača pri pariškom je institutu (a prema francuskom zakonu), EAHN najprije bio osnovan kao privremena organizacija i sastavljena je bila *mailing* lista, koja od tada

buja. Sastavljen je međunarodni organizacijski odbor, koji je vodio lansiranju trajne organizacije s dobro vođenim raznorodnim aktivnostima s područja povijesti arhitekture. Utemeljiteljska sjednica održana je u Berlinu, na spoju dviju bivših Europa, 2006. godine. Formulirana je misija, stvorena web-stranica, profesionalne elektronske novine, a slijedile su ih prve akademske aktivnosti – konferencija “Transfer and Metamorphosis” 2008. u Zürichu. Bazirana u Europi, mreža podržava istraživanje i edukaciju arhitekturnim povjesničarima i istraživačima sa srodnih istraživačkih područja, pružajući im javni forum. Cilj je mreže zaobići prepreke i ograničenja koje postavljaju nacionalne granice i institucionalne konvencije. Promovirajući istraživačku vrsnost i inovativnost, podržavajući transnacionalne, interdisciplinarne i multikulturalne pristupe povijesti izgrađenog okoliša, EAHN ohrabruje suradnju i komunikaciju među istraživačima i disciplinama koje se bave prostorom, olakšavajući slobodnu razmjenu znanstvenih informacija i rezultata. Tehnički fakultet iz Delfta donira rad administrativne osobe jednom tjedno, a Westminster University iz Londona dva izdavačka suradnika, jer i znanstveni je časopis na pomolu. Ova su iskustva i akcije odrađene snažnim tempom u relativno kratkom roku, trasirali rad te paneuropske organizacije koja sjedinjuje stručnjake (pojedince, a ne institucije) sa zajedničkim interesom za povijest arhitekture.

EAHN je iz temelja od samih istraživača potaknuta inicijativa, a većina razmjena

misli i diskusija odvija se elektronski, zahvaljujući ponajprije međusobnom poštovanju i povjerenju. Pristup informacijama je besplatan. Sudjelovanje na skupovima ostvaruje se dobrim prijedlogom tj. sažetkom. Organizaciju karakteriziraju potpuna fleksibilnost i otvorenost. I nakon samo pet godina djelovanja EAHN već ima važnu ulogu unutar europskog istraživačkog područja.

Ove je godine u Portugalu održana i Prva konferencija Europske mreže povjesničara arhitekture, vrhunac dosadašnjeg rada organizacije. Sudjelovalo je preko 250 registriranih sudionika, a i dvostruko je više prisutnih bilo u popratnim zbivanjima (poput večernjih predavanja najpoznatijih imena). Uistinu je teško sažeti bogat sadržaj i dobro izbalansiran program kakav se odvijao tijekom trodnevne konferencije u malom mjestu Guimarães (50 km sjeverno od Porta), uvrštenom na svjetski popis kulturne baštine 2001. i europski grad kulture za 2012. godinu. Europska mreža - europski povjesničari arhitekture. Iako "europski identitet" nesumnjivo postoji, teško ga je definirati na jednostavan način, no Europa je ovdje više bila subjekt i polje istraživanja, negoli zemljopisni pojam ili specifični kulturni identitet. Europa je tretirana kao otvoreno pitanje, oko kojeg se istraživači i predavači iz cijelog svijeta mogu okupiti i o njemu raspravljati.

Cilj je bio mapirati opće stanje u istraživačkim disciplinama vezanima uz izgrađeni okoliš, promovirati aktualne teme i brige, možda učvrstiti nove smjerove djelovanja na ovom specifičnom području. Istraživači su bili pozvani prijaviti predavanje na jednu od ranije probranih dvadesetak tema.¹ Voditelj svake teme u svoju je grupu odabirao četiri do pet izlaganja, nakon kojih se međusobno razgovaralo i odgovaralo na pitanja iz publike. Predavanja su se odvijala u pet paralelnih dvorana. Iz mnoštva od preko sto izlaganja vrijedi izdvojiti ona: o upornosti biografija (u kojima je arhitektura ispričana kao pripovjetka o individualnostima) i dovođenju nevidljivih arhitekata u opću sliku, o institucionalnim razlozima za opstanak stilskih

interpretacija (najčešće radi strukture i organizacije samog školovanja arhitekturnih povjesničara), o izazovima širenja sadržaja arhitektonske povijesti, o alternativni muzeografske kanonizacije arhitekture, o fikcionaliziranju grada, itd. U pauzama izlaganja odvijali su se okrugli stolovi na aktualne teme, koje redefinišu ili ocrtavaju aktualno stanje discipline, poput: "Srednjovjekovna arhitektura – što je stvarno?" ili "Refleksije na otpornost kanona u arhitektonskoj povijesti". Pojedine tematske grupe već su oformile i pod-grupe, poput pravničke arhitekture, urbane fotografije, filma i videa, 17. stoljetne arhitekture.

Interes za konferenciju bio je tolik da je tek petina prijavljenih radova dobila priliku biti izložena na konferenciji. Osim europskih sudjelovali su istraživači iz Australije,

- 1 Tematske grupe zastupljene na 1. konferenciji EAHN-a u Portugalu 2010.: 1. Village Architecture in the Age of Sustainable Future; 2. Local Dynamics in global empires; 3. Early Modern Topics; 4. Village Planning History in the Twentieth-Century; 5. The Figure in the Grotto: Materialisation and embodiment in the Renaissance; 6. Territorial Defensive Systems of European colonies: 15th to 18th centuries; 7. The Changing Status of Women in Architecture between the Wars; 8. The Urban City. Cultural urbanism in the heyday of functionalism; 9. Fictionalising the City; 10. The European Welfare State Project – Ideals, Politics, Cities and Buildings; 11. Museum of Architecture / Architecture in the Museum; 12. „Authors“ of Architectural History from the Ottoman Empire to Nation-States; 13. Port Architecture of Ancient Roman and Medieval Europe; 14. Modernizations of the Eastern Mediterranean; 15. The Italian Civic Palace in the Age of the City-Republics; 16. Remembering Totalitarianism: the Redemption of Former Rule in the Built Environment; 17. Common housing in pre-industrial Western cities: the architectural history approach; 18. At the Crossroads of Painting, Mathematics and Cultural Change: The Professional Architect in Early Modern Europe; 19. Architecture in Nineteenth-Century Photographs; 20. Regionalism, Nationalism and Politics in Architecture and Urbanism; 21. Spaces and Practices of Leisure in Early Modern Europe; 22. Architecture of the Suburb; 23. Princely Palaces in Renaissance Italy.

Amerike, Kanade, Bliskog istoka: jer i oni se, što često zaboravljamo ili ignoriramo, također bave europskom arhitekturom. Velik broj sudionika posvjedočio je kako se arhitektonska povijest intenzivno evoluirala posljednjih dvadesetak godina. Niz spominjanih tema i nama je vrlo aktualan, kao npr. sustav procjene istraživanja pri ministarstvima nerijetko temeljen na znanstvenim parametrima usvojenim iz prirodnih znanosti i frustrirajuća pozicija discipline na raskrižju društvenih i humanističkih znanosti te tehničkih znanosti, osobito u istočnoeuropskim zemljama u doba tranzicije. Upitani smo kakav je status arhitektonske povijesti u istraživačkim institutima i fakultetima u regiji, koji su trendovi u izdavaštvu i postoje li vrijedni specijalizirani časopisi, te kako publicirane knjige u regiji mogu privući širu publiku i mogu li biti recenzirane u inozemnim časopisima, tj. kakav je efekt EU-a na izdavaštvo. Zaključeno je kako je u zemljama u kojima je financiranje istraživanja slabo, a primanja niska, teži pristup međunarodno relevantnim časopisima i konferencijama. Postavljena su pitanja kako bi EAHN mogao pomoći kolegama u istočnoj Europi i koje su metodološke specifičnosti povezane s podučavanjem i znanstvenim istraživanjem povijesti arhitekture u istočnoj, "drugoj" Europi.

Svojevrsan programski vrhunac konferencije bio je razgovor uživo s osamdesetogodišnjom arhitekticom Denise Scott-Brown, poslovnom partnericom i suprugom Roberta Venturija, te koautoricom knjige "Pouke Las Vegasa", koja i danas piše zapažene eseje o arhitekturi. Završni osvrt na konferenciju izložio je, baš kao i na utemeljiteljskoj konferenciji 2005. godine, francuski profesor Antoine Picon, sada na Sveučilištu Harvard, fokusirajući se na aktualno preispitivanje Europe, akademske discipline i disciplinske međuveze, geohistoriografiju, kolonijalnu arhitekturu, zapostavljene teme, zaštitu izgrađenog okoliša, arhitektonske prakse u odnosu na politiku, samu materijalnost, ljepotu.

Izuzetno poticajan susret profesionalne povijesnoarhitektonske discipline dopunjen je kraćim i dužim studijskim obilascima, među kojima su bila i ostvarenja dvojice najvažnijih portugalskih arhitekata XX. stoljeća – Marquesa da Silve i Fernanda Távore. Organizacije prve konferencije EAHN-a prihvatio se mladi profesor arhitekture Jorge Correija sa svojim studentima sa Sveučilišta Minho i tako postavio visoke standarde za najavljena buduća bijenalna okupljanja na najvišoj razini i u najopsežnijem formatu. ✕